ԱՒԵՏԱՐԵՐ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՀԱՏՈՐ ԽԹ. ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ, ՄԱՅԻՍ 16, 1896 ԹԻՒ 20

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

	Եր֊
Նախօրօք Ձշմարտութիւնը	153
Մինայէ Ցօրդանան	154
Փոխակերպուած Տրամաբանութիւններ	155
«Գալու Բաները»	155
Քուպա Կղզին	155
Խօսէ Բարեկամ Կենդանիներուդ Հետ	156
Ջրդողութիւն	157
Թղթատար Աղաւնիներ Փարիզի Պաշարման ժամանակ	157
Դիմակաւոր Մարդասիրութիւն	157
Բերանդ Գօց Պահէ	157
Թղթակցութիւնք —	
Պոլիս Մը	157
Ազգ	158
Հանդէս Քաղաքական	159
Դրամական	160

ԱՒԵՏԱՐԵՐ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ կը հրատարակուի ամեն շաբաթ օր։

Տարեկան գինն է ամեն տեղւոյ համար կանխիկ $4\frac{1}{2}$ մեճիտիյէ, վեցամսեայն՝ $\frac{3}{4}$ մեճիտիյէ։ Թղթատարի ծախքը խմբագրութեան վրայ է։ Մեկ թերթի գինն է 30 փարա։

Խմբագրութեան, բաժանորդագրութեան եւ թղթատարութեան պատկանեալ ամեն գրութիւնք պարտին ուղղուիլ առ Մր. Հ. Ս. Պարընըմ, Ամերիկան խան, կ. պոլիս։

Ամերիկայի Միաբանութեան Ընկերութեան կողմանէ,
Հ. Գ. ԿՐԻՆ, ԱՐՏՕՂԱՅԻՐ
Հ. Ս. ՊԱՐՆԸՄ, ՏՆՕՐԷՆ–ԽՄԲԱԳԻՐ

ԱՆՓՈՓՕԽ ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆԸ

Պատ. Տր. Կինէս Ռոճըրս, անգղիացի նշանաւոր Եկեղեցական մը, իր Եկեղեցւոյն մէջ ի Քլէվլըմ որ Լոնտոնի մէկ արուարձանն է՝ իր պաշտօնէութեան յիսներորդ տարին լրացնելուն առթիւ քարոզ մը խօսեցաւ, որուն վերջին հատուածն է հետեւեալը։

Այսօր աւելի ազդու և աւելի զօրաւոր չէշտով կը բաղձամ քարոզել այն մեծ ճշմարտութիւնը զոր պարզեցի իմ առաջին քարոզիս մէջ։ Ինձի վիճակեցաւ տեսնել այս հին Աւետարանին տեղ ուրիշ մը դնելու նպատակաւ ի գործ դրուած չատ մը ջանքերու և րևումը և անհետումը։ Պահ մը թուեցաւ թէ այդ ջանքերը կը յաջողէին։ Կսուեցաւ թէ դժուարին հին խնդիրները ոմանք որ չատերու միտքերը խռոված էին՝ պարզուեցան իրենց ոճով արտայայտուած ճշմարտութիւններու նոր և բանաւոր մեկնութեանց միջոցաւ։ Սակայն որչափ աւելի քննուեցան այդ նոր մեկնութիւնները, նոյնչափ աւելի կորսընցուցին իրենց յարգը։ Թերևս առաջին անգամ երևցան պերճախօս քարոզչի մը ազդու գրութիւններուն և քարոզներուն մէջ, կամ ներկայացան միտիկեան բանաստեղծի մը դեղեցիկ և յանկուցիչ ոճով։ Եւ ցորչափ ժամանակ ատոնց միոյն կամ միւսին մոգական աղդեցութիւնը մնաց յափշտակուած ունկնդիրներուն վրայ, այդ մեկնութիւններուն էական տկարութիւնն ի վեր հանելու ոչ տրամադրութիւն երևցաւ և ոչ կարողութիւն։ Սակայն երբ տառապանաց, ոդոյ և տարակոյսի բեռով ծանրացեալ նաւը կապուեցաւ այդ խարսխին հետ, պարանն իսկոյն անհետացաւ գնաց, և տկար նաւն անխռիսխ մնալով հովերուն նչաւակ եղաւ հոսանքներու և խութերու մէջտեղ։ Տարակոյս չկայ թէ ապագային մէջ պիտի կրկնուին այսպիսի դժբաղդութիւնները։ Մարդիկ յօժարութեամբ չեն համակերպիր հաւատքի հնազանդութեան։ Ուստի կը ջանան նսեմացնել սա պարզ պատուէրը, "Հաւատա," և կը յերիւրեն հանճարեղ վարդապետութիւններ, որոնց նպատակն է իրը թէ պարզել գաղտնիքը և որոնք սակայն իսկապէս առանց յոյսի, առանց երկնքի կը թողուն մեզ, այո, առանց Աստուծոյ, վասն զի մեզմէ կը յափշտակեն ջերմեռանդութիւնը։ Այս բոլոր փորձերն ի դերև ելան։ Փայլեցան ժամանակ մը, բայց կարճ ժամանակ մը։ Սակայն խնդրոյն ամենէն տարօրինակ կողմը սա է որ դարերէ ի վեր դիզուած և մեր իսկ օրով այժ ստացած բոլոր ապացոյցներուն հակառակ՝ շատեր տակաւին պատրաստ են մշտնջենական խուճապի նշաւակ ըլլալու։ Տեսակ մը բարեպաշտութիւն կայ որ դիմաւորապէս կը փայլի իր մտատանջութեամբ նկատմամբ եկեղեցւոյն ապագայ վիճակին։

Այս անհանգիստ, հետաքրքիր և մշտաշարժ դարուս բոլոր փոփոխութիւններուն մէջ մէկ բան միայն նոյն կը մնայ։ Աւետարանը։ Քաղաքական աշխարհին մէջ յեղաշրջում յառաջ բերուեցաւ, որ նուազ իրական և նուազ խորին չէ անոր համար որ տակաւ առ տակաւ յառաջ բերուեցաւ և անոր համար որ իր արագութեան փոփոխումները ծածկուեցան հին ձևերու պահպանմամբ և իր ընդհանուր և հաստատուն ընթացքը երբեմն երբեմն խանգարուեցաւ յանկարծական և անակնկալ խոտորումներով և մինչև իսկ յեղափոխութեամբ։ Ընկերական աշխարհին մէջ կը գործեն հիմա նոր զօրութիւններ որ միշտ կը խռովեն ինչ որ ամենէն հաստատուն կը թուի։ Այս օրուան գրականութիւնը և արուեստը յիսուն տարի առաջուան գրականութեան և արուեստին ուշադրաւ հակապատկերն են կատարելապէս։ Գիտութիւնն այնպէս յառաջդիմած է որ հարկ է վերսկսիլ անոր այբուբենն անգամ։ Զարմացումն չէ ըսել թէ մեր հանրային դպրոցներուն մէջ տղայք կան որ կարող են չափոթեցնել և պատանձեցնել նախորդ սերնդեան իմաստուն դիտուններ։ Սակայն յիսուն տարուոյ բացակայութենէ մը ետև աշխարհիս վերսկսիլ այցելութիւն ընող մը, թէև պիտի տեսնէր հոն այսպիսի այնչափ փոփոխութիւններ որ պիտի կարծէր թէ անծանօթ աշխարհի մը մէջ կը դտնուի, քանի մը բաներ անփոփոխ պիտի գտնէր։ Մարդկային հոգերու, ցաւերու և նեղութեանց ահեղ զանգուածը տակաւին հոն է և զգալով թէ չզգալով նոյն փրկչին կ'աղաղակէ։ Տակաւին այդ փրկիչը կը քարոզուի իր սիրոյ զեղումին մէջ, իր չնորհաց անսպառ ճախութեան մէջ, մեղաց թողութիւն տալու այն օրհնեալ կարողութեան մէջ զոր տակաւին ի գործ կը դնէ ինչպէս ի գործ դրաւ անցեալ դարերու մէջ։ Արդեօք ինձի կ'ըսէն թէ հո՛ս անգամ փոփոխումներ մտած են, թէ մարդիկ հիմա վարք կը քարոզեն և ոչ դաւանանք, կրօնք և ոչ աստուածաբանութիւն, Քրիստոսի նկարագրին և կենցաղին նմանողութիւն մանաւանդ քան հաւատք Քրիստոսի մահուան վրայ։ Այդպիսի֊

ներու կը պատասխանեմ թէ այդ ալ անցեալէն եկած մնացած է։ Միշտ գտնուած են, ինչպէս տակաւին կը գտնուին, այնպիսիները որ "Թաչին գայթակղութիւնը" չպարունակող աւետարան կը քարոզեն և չեն յաջողիր, ինչպէս չյաջողեցան անցեալ դարերու մէջ։ Ա.հաւասիկ մեր օրուան ամենէն նշանաւոր իրողութիւններէն մին, զոր անհաւատութիւնն իզուր կը ճգնի մեկնել, թէ ուր որ ամենակատարեալ վերադարձ մը եղած է Թաչին քարոզութեան պարզագոյն և երբեմն իսկ բրտագոյն և ամենէն դայթակղեցուցիչ եղանակին, հոն տեսնուած է անոր զօրութեան ամենէն երևելի ապացոյցը։ Փրկութեան բանակը շատ քննադատութիւն յարոյց և մեծ մասամբ իրաւացի, վասն զի իր գործողութեան եղանակներէն դէթ ոմանք առարկելի են։ Սակայն որչափ առարկութիւնները ղօրաւոր են, նոյնչափ դժուարին է խնդիրը զոր քննադատը պարտի լուծել։ Ի՞նչպէս կ'ըլլայ որ Փրկութեան բանակը այնչափ դայթակղեցուցիչ ըլլալով հանդերձ կը յաջողի այնքան համակրանք շահիլ։ Պատճառ մը կենալու է որ այդքան ընդունելութիւն կը գտնէ այն, մինչև իսկ այնպիսիներէ որ Քրիստոնէութեան հակիր չեն։ Արդեօք պատճառը սա չ՞ է որ այդ բանակը ամուր բռնած է, և չնայած է յարատևութեամբ դործադրել, Աւետարանին կեդրոնական սա դաղափարը թէ ամենէն մեծ գործը մարդոց փրկութիւնն է և թէ այդ փրկութիւնը կ'ըլլայ Քրիստոսի և միայն Քրիստոսի ձեռամբ։

Այս է որ չէ փոխուած, չփոխուիր պիտի և չկրնար փոխուիլ։ Ճիշդ նոյն պատգամին կարօտ է աշխարհը, վասն զի լեցուն է նոյն չարիքներով, վասն զի մարդիկ կը կառավարուին նոյն կիրքերով և նոյն փորձութիւններուն ենթակայ են, վասն զի մեղքը իր եռևէն կը բերէ թշուառութիւններուն նոյն չարքը, և դարմանուելու է նոյն սիրալիր եղանակ՝ որով Տէրը, երբ երկրի վրայ էր, բուժեց իրեն ապաշխողներուն վիրաւորեալ սիրտերը։ Խնամարհաբար գոհութիւն կը մատուցանեմ Աստուծոյ, որ իր օգնութեամբ չարունակեցի, բազմապատիկ թերութիւններով և սակայն միամիտ հաւատով և հաւատարմութեամբ, քարոզել Աւետարանին այս պատգամը, և կ'աղօթեմ որ նոյն աստուածային չնորհքով կարող ըլլամ քարոզել զայն մինչև վերջը։

ՍԻՆԱՑԷ ՅՈՐԴԱՆԱՆ
[խմբագրական]
6.

Իսրայելացիք բազդաւոր էին իրենց հետ ունենալով Մովսեսի աներոջը, Մադիանացի Ռագուելի, որդին Յոբաբ։ Մովսեսի աներոջ Յոթոր ալ կը կոչուէր (ել. ԺԸ. 5)։ Այս երեք անուններուն յարաբերութիւնները քիչ մը անորոշ են։ Ամենէն ընդունելի կարծիքը սա է թէ Յոթոր եւ Ռագուէլ նոյն անձին երկու անուններն էին, մին Թերեւս անոր անձնական անունն էր, միւսն ալ՝ պաշտօնական անունը։ Յոթորի որդին կամ Թերեւս թոռն Յոբաբ Մովսեսի աներոջ կը կոչուի Դատ. Դ. 11 համարին մէջ, թէեւ այդ բառը կը նշանակէ խնամութեան ազգականութիւն եւ կրնայ նաեւ գործածուիլ աներորդւոյ տեղ։ Երբ Յոթոր Մովսեսի այցելելէ ետեւ իր երկիրը վերադարձաւ (ել. ԺԸ. 27), կ'երեւի թէ Յոբաբ Իսրայելի բանակին մէջ մնաց, ապա թէ ոչ՝ երկրորդ անգամ գացած էր Մովսեսի քով։ Երբ ժողովուրդը չուելի պիտի վերսկսէր, Մովսէս Յոբաբ հրաւիրեց իրենց հետ ընկերանալ։ Իրենք անոր կարօտ չէին առաջնորդութեան համար, վասն զի ամպի եւ կրակի սիւնով կ'առաջնորդուէին։ Սակայն այն կողմերու վրայով Յոբաբի ծանօթութիւնը, որ անտարակոյս աւելի կատարեալ էր քան Մովսեսի ծանօթութիւնը, չատ օգտակար կրնար ըլլալ։ Ան գիտէր բոլոր աղբիւրները եւ արօտները եւ այն կողմերու բոլոր թափառիկ ցեղերը։ Սակայն Մովսէս առաջ չյիշեր զայդ։ «Մեզի հետ եկուր, ու բարիք սիտի ընենք քեզի,» կ'ըսէ։ Այնչափ անխախտ էր իր հաւատքը Աստուծոյ սա խոստման վրայ թէ նա պիտի տանի իր ժողովուրդը կամ եւ մեղր բղխող երկիր մը, որ կրցաւ վստահաբար Յոբաբ հրաւիրել որ իր օգտին համար իրենց հետ միանայ եւ կրէ ուղեւորութեան դժուարութիւնները։ Նոյնպիսի հրաւէր մը կրնան քրիստոնեայք ուղղել ամէն մարդոց որ իրենց հետ միանան եւ չուեն դէպ ի երկնային Քանանը։ Փորձութիւններ եւ հալածանք կրնան պատահիլ ճամբան, բայց երկար չէ ճամբորդութիւնը, եւ երկիրը դէպ ուր կը չուենք՝ անվերջ սրբութեան եւ խաղաղութեան եւ ուրախութեան երկիր է։ Յոբաբ մերժեց առաջին հրաւէրը։ Այն ատեն Մովսէս իր աներորդւոյն աղնուութիւնը դիտնալով ուրիշ կոչում մը ըրաւ։ Եթէ քու օգտիդ համար չես գար, մեր օգտին համար եկուր։ Քու օգնութեանդ պէտք ունինք, «մեզի առաջնորդ կ'ըլլաս։» Հոս չպատմուիր թէ Յոբաբ ի՛նչ պատասխան տուաւ։ Բայց կրնանք հետեւցնել թէ պատասխանը նպաստաւոր էր, վասն զի կ'իմանանք թէ Յոբաբի սերունդը Իսրայելի որդւոց հետ կը բնակէր (Դատ. Ա. 16)։

Ճամբորդութեան նեղութիւններն անմիջապէս սկսան, վասն զի ժողովուրդն ստիպուեցաւ երեք օր չուել մինչեւ որ իջեւանի հանգիստ տեղ մը գտաւ (ժ. 33), բայց ամպը Աստուծոյ ներկայութեան ապացոյց էր եւ ամէն օրուան ճամբորդութեան սկիզբը եւ վերջը Մովսեսի երգած երգին բառերը բերնէ բերան կ'անցնէին եւ այսպէս ամբողջ ժողովուրդն արձագանգ կը դառնէին։ Այս երգերուն առաջինը կը գտնուի նաեւ կը. Սաղմոսին սկիզբը։ Ժողովուրդը դեռ չատ պարտած չէր «ան մեծ ու ահագին, եւ կիզող օձերով ու կարիճներով լեցուն, չոր ու անջուր անապատին մէջ» (Բ Օր. Ը. 15), եւ ահա արտունչներն սկսան։ Տէրոջը հետ ուխտի մտած էին, բայց այնպիսի ատեն մը՝ երբ զարհուրած էին Սինա լեռան վրայ անոր երեւման փառքէն, եւ տարակոյս չկայ թէ հիմա իրենցմէ չատեր աւելի կ'աղղուէին Տէրոջը պաշտպանութենէն քաղելի բարիքներուն մտածումով քան երախտագիտութեան եւ բոլորանուէր ծառայութեան զգացումներով։ «Կ'ուզեն անոնք զԱստուած իրենց պաշտպան ունենալ,» կ'ըսէ Ռաթբսըն, «կ'ուզեն պաշտել զայն։ բայց նա իրենց կեանքը ողորկ ընելու է։» Թերեւս չզգացին թէ իրենց արտունչները Աստուծոյ դէմ էին։ Ուղղակի անոր դէմ չխօսեցան, այլ՝ Մովսեսի դէմ եւ ճամբու դժուարութիւններուն դէմ, թէեւ դիտէին թէ Աստուած էր իրենց ճամբան եւ իջեւանի տեղերը որոշողը։ Պատիժն արագ հասաւ եւ սոսկալի էր։ «Անոնց մէջ Տէրոջը կրակը վառեցաւ,» Թերեւս կայծակներ հրդեհեցին «բանակին ծայրերը եղող» վրանները։ Զբսուիր թէ կեանքի ոեւէ կորուստ պատահեցաւ, թէեւ կարելի է որ պատահեցաւ, եւ կրակը դադրեցաւ Մովսեսի բարեխօսութեամբ, Մովսեսի՝ որուն դէմ իրենք գանգատած էին։

Սակայն աւելի կարեւոր դաս մը հարկ էր։ Քանդի Տաբերայի հրկիզութենէն անմիջապէս ետքը ժողովրդին տրտունջի ձայնը դարձեալ բարձրացաւ եւ աւելի եւս ընդհանուր եղաւ։ Տրտունջն սկսողն եղաւ Իսրայելի բանակին ընկերացած Եգիպտացիներու, Եթէոպացիներու եւ ուրիշներու «խառնիճաղանճ բազմութիւնը,» բայց լացը չուտով տարածուեցաւ ամբողջ բանակին մէջ։ Արօտավայրի չգոյութենէն հօտերը չատ քիչ կաթ կուտային, այնպէս որ մանանայէ ուրիշ ուտելիք չմնաց ժողովրդին։ Գալով մանանային, առողջարար էր եւ առատ, բայց ժողովուրդը ձանձրացած էր եւ այնչափ մեծ ցանկութեամբ կը փնտռէր ուտելիքի զանազանութիւն, «Եգիպտոսի մէջ մեր ձրի կերած ձուկերը, վարունգները ու սեխերը, եւ պրասները ու սոխերը եւ խաւարտները,» որ մեծերն իսկ լացին։ Աչէ կ'երեւի թէ մանանան, թէեւ յետոյ «հրեշտակներուն հացը» կոչուեցաւ (Սաղ. ՀՀ. 25), այնչափ քաղցրահամ եւ այնչափ կշտացնող բան մը չէր որ զայն ուտողները չկրնային ուրիշ բանի ցանկալ։ Սակայն Իսրայելացւոց համար բանաւոր չէր յուսալ թէ առանց զրկանքի եւ առանց դժուարութեան պիտի հասնէին իրենց բարի ժառանգութեան։ Իրենց աչխատանքը թեթեւ չէր։ Իրենց արջառները, իրենց ազաքը, հիւանդները եւ ծերերը հոգալու գործին կը միանար մանանա եւ վառելանիւթ ժողվելու եւ վրանները կանգնելու եւ քակելու գործն ալ։ Տարակոյս չկայ թէ չատ ձանձրացան, բայց այն որ, Տէրոջը պաշտպանութիւնը վայելելու եւ Աչետաց երկրին բարիքներուն հաղորդ ըլլալու համար, անյօժար էր տանիլ այս նեղութեան նաեւ բացակայութեանն ուտելիքի այն զանազանութեան որուն վարժուած էր, կը ցուցնէր թէ անարժան էր Աստուծոյ ընտրեալ ժողովրդին մէջ համրուելու։ Այսպէս կրնայ ըսուիլ նաեւ հոգեւոր Իսրայելի անդամներուն համար։ «Ան որ իր խաչը չառնէ ու իմ ետեւէս գար, ինձի արժանի չէ։»

Այս խնդրոյն մէջ Մովսէս տկարութիւն կը ցուցնէ։ Գանգատելով կ'ըսէ. «Աս բոլոր ժողովուրդին բեռը իմ վրաս կը դնես,» եւ կը հարցնէ. «Միթէ ես եմ յղացեր աս բոլոր ժողովուրդը։» Հոս չափազանցեց իր պատասխանատուութիւնը։ Ինք աստուածային հրամաններու համաձայն կը գործէր։ Իր պարտականութիւնն էր սոսկ հնազանդիլ Աստուծոյ պատուէրներուն եւ ապա

արդիւնքը Աստուծոյ Թողուլ։ Ժողովրդին մեղանչական տրտունջներէն վշտանալու իրաւունք ունէր, բայց մոռնալու չէր որ ուղեւորութեան ծրագիրն իրը չէր, այլ Աստուծոյնը։ Սակայն Մովսէս անկատար մարդ մ'էր, եւ ա'լ աւելի ցուցուց իր տկարութիւնը սա խօսքով. «Թէ որ ինծի ասանկ պիտի ընես, կ'աղաչեմ մէկէն մեռցուր զիս։» Ինքն ալ իր տրտունջն ունեցաւ եւ անխոհեմութեամբ խօսեցաւ իր շրթունքով։ Ուաթսըն կ'ըսէ թէ, եթէ իրրեւ առաջնորդ չյաջողէր իսկ, մտածելու էր թէ կրնար երկրորդական տեղ մը բռնել Յեսուի կամ ուրիշ ընտրեալ յաջորդի մը հրամանին ներքեւ։ «Աւելի աղէկ է ապրիլ եւ դարձեալ հովիւ մնալ։ Ոչ ոք անարգելու է իր կեանքը, ինչ ալ ըլլայ այն։»

Սակայն Աստուած մեղմութեամբ վարուեցաւ իր ծառային հետ։ Նախ անոր օգնութիւն տուաւ իր բեռը տանելու։ Մովսէս Ժողովրդին ծերերէն եօթանասուն հոգի ընտրեց եւ խորանը բերաւ։ Այն ատեն Աստուած յայտնեց թէ զանոնք Մովսեսի աշխատութեան եւ պատասխանատուութեան մասնակից ըրած է՝ անոր Հոգիէն առնելով եւ անոնց վրայ դնելով, եւ անոնք «մարգարէութիւն ըրին,» որով հասկնալու չենք ապառնի դէպքերու դուշակութիւն, այլ ներշնչմամբ խօսիլ Տէրոջը անունով։ Հոս Մովսէս դարձեալ պատուով կը ներկայանայ։ Եօթանասուն հոգիէն երկուքը խօսքնը չէին գացած պատճառաւ մը որ չէ բացատրուած։ Անոնք սկսան մարգարէութիւն ընել բանակին մէջ, վասն զի Աստուծոյ Հոգին տեղւոյ սահման չճանչնար։ Պատանին որ այս լուրը բերաւ, եւ Յեսու անդամ, ղացք թէ իշխանութեան վտանգաւոր բաժանում էր այդ։ Յեսու ըսաւ, «Տէր իմ Մովսէս, արդիւէ զանոնք։» Մովսէս ցուցուց թէ ինք նախանձէ զերծ էր եւ ըսաւ, «Երանի թէ Տէրոջը բոլոր Ժողովուրդը մարգարէներ ըլլային։» Եթէ ամէնքը Հոգւոյն առաջնորդութեամբ կը խօսէին, վէճ կամ կռիւ անհնար էր։

Աստուած Ժողովրդին տուաւ նաեւ ուտելու միս, լորամարգիներ ղրկելով, ինչպէս առաջ անգամ մը ղրկած էր (Ել. Ժ.Զ. 13)։ Արաբիոյ ծովուն կողմէ փչող արեւելեան հով մը անհամար բազմութեամբ լորամարգի բերաւ։ Ժ.Ա. գլուխն 31 համարէն կրնար հասկցուիլ թէ լորամարգիներն ամէն կողմէ մէյմէկ օրուան ճամբու միջոց մը ծածկեցին երկու կանգունի միօրինակ բարձրութեամբ։ Կա'մ հասկնալու է թէ յիշեալ տարածութեամբ գետնի մը վրայ տեղ տեղ լորամարգիի դէզեր կային երկու կանգուն բարձրութեամբ, եւ կա'մ հասկնալու է թէ թռչող լորամարգիներն երկու կանգուն թանձրութեամբ, կամ գետնէն երկու կանգուն բարձրութեամբ, ամպ մը կը ձեւացնէին։ Լորամարգիներուն անցքը տեւեց երկու ցերեկ եւ միջանկեալ գիշերը։ Այդ բոլոր միջոցին Ժողովուրդը զարկաւ եւ ժողվեց զանոնք։ Ամիս մը չարունակ լորամարգի կերան մինչեւ որ զզուեցան։ Կ'ըսուի թէ ոչ ոք կրնայ չարունակ այսպիսի թռչուն ուտել այսչափ երկար ժամանակ առանց բոլորովին զզուելու։ Ամսուն անցնելէն առաջ եւ մինչ կ'ուտէին դեռ լորամարգիները (Ժ.Ա. 33), հարուած մը եկաւ անոնց վրայ։ Կիլբէ եւ ուրիշներ այս հարուածը կը համարին բնական արդիւնք այն անժուժկալութեան որով միսն իրրեւ ուտելիք գործածեց Ժողովուրդը։ Սակայն համարուելու է մանաւանդ աստուածային պատուհաս։ Իսրայելի որդւոց մէջ, երբ ապատին մէջ էին անոնք, մեղքի պատիժը մեղքին գործուելէն անմիջապէս ետքը կը հասնէր, մինչ հիմա չհասնիր միշտ։

Փրոֆ. Փամբր այդ կողմերն ուղեւորելու ատեն Սինայէ երեք օրուան ճամբայ հեռի եղող տեղ մը հին բանակեցող մը գտաւ բազմաթիւ գերեզմաններով չրջապատեալ, եւ կը կարծէ թէ հոն տեղի ունեցաւ այս ժանտամահը։ Անկէ օրուան մը ճամբայ հեռու դէպ հիւսիս գտաւ ուրիշ բանակեցող մը, զոր կը կարծէ յաջորդ կայանը, Ասերովթ, ուր Իսրայելացիք իշխանեցան կիբրօթ–հաթթաւայէ ետքը։ Կ'ըսէ թէ Արաբները տակաւին կը կոչեն այդ դաշտը Միւթալի Հիւսէրա որ Արաբերէնի մէջ գրեթէ նոյն արմատն ունի Ասերովթի հետ։

ՓՈԽԱԿԵՐՊՈՒԱԾ ՏՐՏՄՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Տրտմութեամբ կը կրկնենք երբ մահը կը դպչի ձեր մէկ սիրելիին եւ քանի մը կր թողու ձեր ընտանիքին կամ ձեր բարեկամներուն չրջանակին մէջ։ Կորուստն անդարմանելի կը թուի։ Վիշտն իր խորութեանն համար անսփոփելի կ'երեւի։ Սակայն Մխիթարիչը կու գայ, աստուածային սիրոյ մխիթարութիւնները կը հասնին եւ տրտմութիւնը ուրախութեան կը փոխուի։

Կորստեան զգացումը չչնջուիր։ Սիրելին կամ բարեկամը ետ չդարձուիր։ Վշտին աստկութիւնը չփարատիր։ Այլ Քրիստոսի սէրը կը յայտնուի։ Անմահական երանութեան ճշմարտութիւնը պատուհան մը կ'ըլլայ, որուն մէջէն հաւատքի աչքը կը նայի երկնային փառաց եւ փոխանակ մահուան կը նշմարէ ճառագայթարձակ կեանք։ Աստուծոյ կամքը որ կարծես թէ ճմլեց սրտին կը նշմարէ ճառագայթարձակ կեանք։ Աստուծոյ կամքը որ կարծես թէ ճմլեց սրտին տակաւ ուրախութիւնները՝ կ'երեւի սիրոյ ձեռքի մը նման որ բարիք, օրհնութիւն, կը սփռէ։ Տրտմութիւնը կը դառնայ կ'ըլլայ խորին ցնծութիւն։

Այսպիսի բաներու փորձն առած եւ իր հաւատքը պահած ամէն անհատի ամենէն անույշ եւ ամենէն ճոխ ուրախութիւնները միշտ փոխակերպուած տրտմութիւններ եւ ցաւեր են։ Ո եւ է մարդու կեանքին մէջ լաւագոյն բաները ամառնային օրերու ծնունդ չեն, կամ այնպիսի բաներ՝ որ առանց զոհողութեան եւ չանքի ձեռք կու գան։

«ԳԱԼՈՒ ԲԱՆԵՐԸ»

Ո՛րչափ քիչ տեղեկութիւն ունինք այս երկու բառերուն բովանդակութեան վրայով։ Ո՛րչափ ուրախութիւն եւ ցաւ կրնան ա-նոնք բովանդակել մեզի համար։ Անցած բաները մերն են։ Մեզի տուած են ինչ որ ունէին մեզի համար, կամ ինչ որ ընտրեցինք առնել անոնցմէ. եւ հիմա գիտենք թէ ի՛նչ են անոնք։ Ներկայ բաները մերն են, գոնէ առ այժմ եթէ ոչ աւելի երկար ժամանակ, եւ անոնք ալ մեզի ծանօթ են։ Սակայն «գալու բաները» — մեր առջեւ կեցած բաները — ո՛վ պիտի ըսէ թէ ի՛նչ են, կամ ի՛նչ կրնան նշանակել մեզի համար։

Միայն մէկ ստոյգ բան գիտենք անոնց վրայով, եւ անճառելի մխիթարութեան եւ զօրութեան աղբիւր է այն։ «Գալու բաները,» ի՛նչ ալ ըլլան, ուրախարար թէ վշտաւոր, ակնկալեալ թէ բոլորովին անակնկալելի, երբեք չեն կրնար վայրկեան մը մեզ բաժնել անկէ որ մեր կեանքն է։ Մանաւանդ բա՛ն մը չկրնար մեզ զատել անոր սէրէն, որ մերն էր սկիզբէն եւ մերը պիտի ըլլայ միշտ եւ յաւիտեան։ «Սիրելով իրենները, մինչեւ վերջն ալ սիրեց զանոնք։»

Առանց այս սփոփիչ եւ մխայուն հաւատքին, ինչպէս պիտի կրնայինք անխռով նայիլ ուրիշ տարեայ մը անստուգութիւններուն։ Ներկայ րոպէէն անդին քայլ մը չենք կրնար տեսնել դէպ յառաջ։ Երկրորդ քայլ մը կրնայ բերել մեզ անմիջապէս դժուարութեան անորոշ եւ տխուր պատուարի մը, անպատմելի թշուառութեան անդունդի մը, ահաբեկիչ աչխատութեան լեռան մը առջեւ, եւ կամ հանել մեզ լոյսի մը մէջ ճոխագոյն եւ վսեմագոյն քան զոր երբեք վայելած ենք մենք։

Կրնայինք այսպէս կոյր զկուրայն եւ տղիտաբար յառաջ քալել անդեղեւ եւ աներկիւղ, եթէ մեզի սիրով եւ բացարձակապէս ըսուած չըլլար թէ բոլոր «գալու բաները» մեր Հօրը կողմէ մեզի համար պատրաստուած ծրագրին մէջ են, եւ ոչ միայն չեն բաժներ եւ չեն հեռացներ մեզ անկէ, այլ եւ՝ եթէ ուզենք՝ աւելի եւ աւելի կը մօտեցնեն մեզ անոր սիրալիր սրտին։ Վասն զի սքանչելի խոստումը սա է թէ ոչ մէկ բան «կրնայ մեզ զատել Աստուծոյ սէրէն՝ որ Քրիստոս Յիսուս մեր Տէրոջմով է։» Ուրեմն Աստուծոյ զաւկին համար վախ չկայ երբ անծանօթ ապագային անստուգութիւններուն մէջ կը մխի։ Նա կը պահպանուի եւ կը պաշտպանուի Մէկէն որմէ ոչ երկինքը եւ ոչ երկրի վրայ բան մը կարող է զատել մեզ, որչափ ժամանակ Աստուած թագաւորէ եւ իր խօսքն հաստատուն մնայ։ Եւ այս այսպէս պիտի ըլլայ յաւիտեանս։ Ամէն։

ՔՈՒՊԱ ԿՂԶԻՆ

Քուպա աւելի ընդարձակ է տարածութեամբ, աւելի բազմամարդ է, աւելի ճոխ է բնական արտադրութիւններով քան զոր առ հասարակ կ'ենթադրուի։ Ամբողջ տարածութիւնն է 43,319 քառ. մղոն եւ ունի մէկուկէս միլիոն բնակիչ։ Արեւելեան ծայրէն մինչեւ արեւմտեան ծայրը հեռաւորութիւնն է գրեթէ հազար մղոն։ Բնութիւնը անոր արտաքոյ կարգի պտղաբեր հողին վրայ աւելցուցած է կլիմայ մը որ մանաւորապէս նպաստաւոր է մեծարժէք ինչ ինչ բերքերուն աճմանը։ Երկիրը կրնայ բաժնուիլ դաշտերու, բարձրաւանտներու եւ անտառներու։ Յած մասերը կղզւոյն բոլորիքը անընդհատ գօտի մը կը կազմեն. եւ անոնց մէջ են չաքարի ընդարձակ արտերը։ Ասոնցմէ վեր եւ բլուրներուն ցածագոյն կողերուն վրայ են արօտները եւ ագարակները, որոց վրայ ի մէջ այլոց կը մչակուի Հավանայի համբաւաւոր ծխախոտը։ Կղզւոյն մանաւանդ արեւելեան մասը ծածկուած է թանձրախիտ անտառով։

Շաքարեղէգի մչակութիւնը Քուպայի հարստութեան գլխաւոր աղբիւրն է։ Շաքարեղէգը ամենէն աղէկ կ'աճի ցած հարթ հողերուն մէջ, որոնք նախ կը մաքրուին բոլոր թուփերէն եւ ատաղձ բերող ծառերէն։ Շաքարեղէգի արտերէն ոմանք ամբաւ ընդարձակութիւն ունին, մինչեւ 10,000 անգղ. արտավար, եւ կը տարածուին անընդհատ միօրինակութեամբ ամէն կողմը պ'ընչին, ինչպէս կ'անուանուի չաքարի գործարաններու, բնակարաններու, ախոռներու, եւ ուրիշ բաներու կոյտը՝ արտին կեդրոնը։ Ճամբաներ կը բացուին չաքարեղէգներուն մչակութեան համար, եւ կ'ընթանան ամէն կողմ, եւ ասոնց մէջէն եղները

կը քաչեն կը տանին ծանրաբեռնեալ սայլերը դէպ ի գործարանները։ Ռուպացիները ծանր լուծեր չեն դներ եզներուն ուսերուն վրայ, այլ կը գործածեն աւելի թեթեւ լուծեր զոր ոնք կը հաստատեն եզներուն եղջիւրներուն վրայ, եւ այսպէս Ռուպացւոց եզները բեռը իրենց գլուխներով կը քաչեն։

Ձմրուան չաքարեղէգը որուն հիւթը քամուած առնուած է, եւ ծանօթ է պակաս անունով, իբրեւ վառելի կը գործածուի, եւ քամուած հիւթը կը լցուի խոշոր սաներու մէջ եւ կ'եփուի։ Երբ այսինչ աստիճան կ'եփուի, ամաններու մէջ կ'առնուի, ուր բիւրեղանալով թուխ չաքար կ'ըլլայ, որ յետոյ կը դրուի երկայն գլանաձեւ կաղապարներու մէջ ուր թանձրացած հիւթը կը թողուի վազել։ Հիմա չաքարը բաց դեղին գոյն առած է, եւ աւելի մաքրուելու համար կը դրուի կեդրոնախոյս անջատիչներու մէջ, ուր թանձրացած հիւթը որ մնացած է, կը զատուի, եւ չաքարը որ հիմա ճերմակ երեւոյթ մը ստացած է, պատրաստ է արտածուելու։ Մէկ անգ. արտավարէն մինչին հաշուով իբր 180 քաչ չաքար կ'ելլէ։ Առաջները, երբ գործը դերիներու ձեռքով կը կատարուէր, պըրտոն կոչուած տեղերու մէջ կը դրուէին պղինձին մէջ։ Թէպէտ կղզւոյն քանի մը կողմերը գործատորները հին գերիներուն տեղերը կը բնակին, այժմ առ հասարակ ուրոյն տուներու մէջ կը բնակին որ ցրուած են աստ եւ անդ արտերուն մօտերը։ Շատ պարզ բնակարաններ են անոնք. կը բաղկանան քառակուսի ձեւով ցցապատնէշներէ որոնց վրայ տախտակներ գամուած են եւ բաց մնացած միջոցները ծեփուած են աղիւսի կաւով։ Տանիքները արմաւենիի տերեւներով ծածկուած են։ Այս ծառին փայտը որ այնքան առատութեամբ կը գտնուի հոն, տան գերաններու եւ պատերու համար կը գործածուի։

Հավանայի հռչակաւոր ծխախոտը կղզւոյն արեւմտեան ծայրը կը բուսնի, եւ ընտրելագոյնը կ'ելլէ Հավանայէ քիչ մը դէպ ի արեւմուտք, գլխաւորապէս Սան Սէպաստիանի եզերքը։ Ծանօթ է վո-էլթա ապոճ, ծխախոտ անունով, եւ գրեթէ ամբողջապէս Եւրոպայի արքունիքները կ'երթայ, որոնց գործակատարները երկար ժամանակներէ հետէ սովոր են ամբողջ հունձքը գնել շատ տարիներով առաջ։ Զուտ վո-էլթա ապոճ սիկարներուն հատին գինն է 30 դահեկան։

Թէպէտ միօրինակութիւն մը կը տեսնուի ցած հողերուն երեւոյթին վրայ, անոնց մշոններով չաքարի արտերովը, սակայն գեղեցկութենէ զուրկ չեն ներսի կողմերու բարձրագաւառները։ Անոնք շատ նկարագեղ են եւ զբօսավայրներու երեւոյթն ունին, թէպէտ անկարելի է առանց այցելելու տպաւորութիւն մը ստանալ Ակրեցած Գօտիի բուսականներուն ճոխութեան կամ անոնց պայծառ գալարութեան վրայով։ Խոտերը լիառատ են, եւ հոն մնուցուած արջառները կը ծառայեն չաքարի մշակութեան գործին։ Խոհուէն նշանաւոր կերպով առատ հունձ կու տայ, եւ հողը տարին երկու անգամ եգիպտացորեն կը բերէ որ Ռուպայի գլխաւոր արմտիքն է։ Գլխաւոր պտուղներն են նարինջ, անանաս, թռչուններու էլէնէչն կոչուած կերը, պանանա եւ սեխ։ Այսու ամենայնիւ հողի մշակութիւնն առ հասարակ, թէ պտուղներ հասցնելու մասը թէ' ընդհանուր երկրագործութիւնը շատ ետ մնացած է։ Ռուպայի անտառները անոր բնական ամենէն զարմանալի տեսարանները կը կազմեն։ Կը հաշուուի թէ ամբողջ անմշակ մնացած հողին երկու երրորդը կամ իբր 12,000,000 անգ. արտավար տեղ կը զբաւեն. եւ ա'յնպէս խիտ են, որ գրեթէ անթափանցելի են։ Մեծաւ մասամբ կարծր փայտ կը պարունակեն, զոր օրինակ մահոն եւ Ռուպայի երենոս, որոնցմէ մաս մը կըտրուած են արտածութեան համար։ Ռուպայի անտառներուն ընտրելագոյն փայտն է մայրին որուն ամենէն աւելի հասարակ եղող տեսակը, ֆալֆ բէալ, կը գտնուի կղզւոյն ամէն կողմերը, բայց մանաւանդ արեւմտեան կիսուն մէջ։

Ռուպա Ակրեցած Գօտւոյն սովորական խոնաւ եւ չոր եղանակներն ունի, եւ ջերմութեան աստիճանը չատ չափաւոր է, ամառը 30 եւ ձմեռը 22 աստիճան (Հ.)։ Հոն ձիւն չգար. սառը կը գտնուի լեռներուն մեծ բարձրութիւններուն վրայ միայն։ Կղզին այցելելու ամենէն աղէկ ժամանակն է Նոյեմբերի սկիզբէն մինչեւ ապրիլի սկիզբը, կամ չոր եղանակին, երբ կլիման չատ ախորժելի է։ Սակայն տարւոյն մնացեալ մասին մէջ եղանակը նպաստաւոր չէ օտարականներու առողջութեան։ Անձրեւները տեղատարափ կ'իջնեն, կղզին կ'ողողեն ամէն կողմ եւ բոլոր ճամբաները անանցանելի կ'ընեն։

Ռուպայի քաղաքները իրենց չուրջ գըտնուող գեղերուն եւ դաշտերուն նման նկարագեղ են։ Այս մասին ամենէն նշանաւորն է Հավանա, կղզւոյն մայրաքաղաքը եւ գլխաւոր նաւահանգիստը։ Դիրքը սքանչելի է, թէ' զինուորական թէ' առեւտրական տեսակէտով, ցամաքին մէջ մտած նաւահանգիստի մը եզերքին վրայ։ Նաւահանգիստին մուտքը նեղ է եւ ոլորուն եւ պաշտպանուած է երկու ամրոցներով որ Մորօ եւ Փունթա դղեակներ անունով ծանօթ են։ Ասոնց հռչակաւորագոյնն է Մորօ Դղեակը, որ կառուցուած է մուտքին հիւսիսային արեւելեան կողմին վրայ։ Այս դղեակին գաւթին մէջ սպաննուեցան չատ մը Ռուպացի ապստամբներ։

Նաւահանգիստը աշխարհիս ամենէն ընտիր նաւահանգիստներէն մէկն է, իր մէջ կրնան պատսպարուիլ ամենէն մեծ տեսակէն հազար նաւեր։ Դժբաղդաբար հետզհետէ ապականուելու վրայ է, վասն զի Հավանայի լուալեաց ականներուն եւ կոյուղիներուն պարունակած բոլոր աղտեղութիւնները անոր մէջ կը թափին. եւ որովհետեւ ծովուն մակընթացութիւնը եւ տեղատուութիւնը բաւական չէ զանոնք աւելցու դէպ ի ծով, աղտեղութիւնը շարունակ կը դիզուի կը մնայ։ Հետեւանքը ստուգիւ աղէտալի պիտի ըլլայ քաղաքին համար եթէ աղտեղութիւնն ուղղակի ծովը թափելու կերպ մը չգտնուի։

Ռուպայի փողոցներու տեսարանները նորօրինակ են եւ յաճախ ծիծաղաշարժ կամ ծաղրելի, զոր օրինակ՝ երբ կաթնավաճառը կովը եւ հորթը իր հետ կը պարտցնէ (հորթին դունչը կապած) եւ դուռներուն առջեւ կը կթէ կովը՝ յաճախորդներուն աչքերուն առջեւ, նկարագրապէս դրան սեմին վրայ։ Ռուպացւոց սիրական համադամն է պոբէօ-էլէն, այիբէ չինուած բարակ քաքար՝ կինամոնով համեմուած։ Պոբէօ-էլէը ծախողը փողոցներուն մէջ կը պտրտի զինուորական դոփիւն հանող քայլերով։

Հավանա ունի մայր եկեղեցի մը բաւական գեղեցիկ ճարտարապետութիւնով. ներսի կողմը լեցուն են ուշադրելիք որմանկարներ եւ գունաւոր մարմարիոններ։ Եկեղեցւոյ դասին պատին վրայ գրուածք մը պարունակող մէդալիոն մը կը ցուցնէ տեղը ուր Քոլոմպոս նստաւ կ'ըսուի հանգիստ առնելու համար։ «Թաքոն Թատրոն»ին մէջ որ 3,000 հանդիսատեսներու նստարաններ ունի, աշխարհիս ընտրելագոյն դուսաներգուհիներէն մէկ քանին տեղի ունեցած են, վասն զի Ռուպացիք սիրահար են երաժշտութեան եւ թատերախաղերու։ Զանազան ճեմելիքները, ձիարշաւի վայրերը եւ պարտէզները գերազանցապէս չքեղ են, եւ ոչ մէկ այցելու երբեք կ'ուզէ զանց ընել Լոս Մոլինոսի տնկաբանական պարտէզները եւ արմատներով եզերուած ուղիները տեսնել։

Դժուար է ճշդիւ ըսել Ռուպայի բնակչաց թիւը եւ կամ անոր զանազան ազգայնութիւններուն համեմատական թիւերը։ Բնակիչները կը բաժնուին կղզեցիներու կամ սպանիական սերնդէ եղող բնիկ Ռուպացիներու, Թերակղզեցիներու կամ հոն գաղթող Սպանիացիներու, որոնք են ըստ մեծի մասին կառավարութեան պաշտօնեաներու մէջ գտնուողները, վաճառականները եւ չահագէտները, որոնք երբեք չեն մտածեր Ռուպան իրենց մնայուն բնակեավ ընել, եւ վերջապէս խառնածիններու, որպիսի են՝ կիսասեւները (մըլէդ), սեւամորթները եւ չինացիները։ Վերիվերոյ հաշուով՝ 1,000,000 բնակիչ սպանիական ծագում ունեցողներէն կայ հոն, 500,000՝ սեւամորթ եւ 50,000 չինացի մշակներ։

ԹՕՄԷ ԲԱՐԵԿԱՄ ԿԵՆԴԱՆԻՆԵՐՈՒԴ ՀԵՏ

Ամենէն կարեւոր գաղտրաբարոյութիւնը զոր կրնանք ցուցնել կենդանիի մը որ կ'ապրի մեզի հետ կամ կը գործէ մեզի համար, անոր հետ խօսիլն է։ Շատ աղէկ բան է մեր սիրական կենդանիներուն կերցնել յարմար ուտեստ եւ տանիլ պատշաճ խնամք, բայց այսչափը բաւական չէ։ Անոնք ընկերակցութեան պէտք ունին, խօսակցութեան պէտք ունին։ Զոյգ մը ձիեր որոնք կանոնաւոր կերպով մէկտեղ կը գործեն, իրարու հետ խօսելու իրենց կերպն ունին։ Կատու մը եւ իր ձագերը, երկու չուներ, մեր առանին սիրական կենդանիներէն որ եւ իցէ մին որ իրենց տեսակէն եղողներու հետ ընկերակցելու կամ ուրիշի մը հետ բարեկամանալու բարեբաղդութիւնն ունին առանց նայելու տեսակին, իրապէս պէտք չունին մեր մտերմութեան։ Բայց երբեք պիտի չսորվին սիրել մեզ մինչեւ որ անոնց հաճելի ըլլալու նեղութիւնը յանձն չառնենք, եւ անոնք երբեք պիտի չըլլան այն կէս մը մտացի կենդանիները որ հասկնան ինչ որ կ'ակնկալեն որ ընենք, եթէ զանց ընենք պարզ կերպով ըսել թէ ի'նչ կ'ուզենք, եւ եթէ դժկամակ ենք կատարել մեր դերը բարեկամական խօսակցութեան մէջ։

Դուք հարկաւ կը խօսիք ձեր սիրականներուն հետ, տղաք եւ աղջիկներ. չենք են թադրեր թէ չէք խօսիր։ Եղած է երբեք տղայ մը որ չխօսի իր շան հետ։ Շունը ձեզի կը պատասխանէ։ Կը շարժէ պոչը, ձեր երեսը կը նայի, ձեր ձեռքերը կը լզէ, ձեր չուրջը կը ցատկտէ, եւ երբ, իր գաղափարով, խօսակցութիւնը չափազանց դրգռիչ ըլլալու աստիճանին կը հասնի, այնպէս որ սովորական եղանակաւ չկրնար շարունակուիլ, կը հաչէ ա'յնչափ բարձրաձայն

թրչած կրնայ այդ կերպով լիակատար արտայայտութիւն մը ընել իր զգացումներուն։

Արդ, տղայ մը կրնայ չուն մը ունենալ իբրեւ իրեն սիրական կենդանի, եւ ընտանիքին ուրիշ մէկ անդամը՝ դեղձանիկ մը։ Տղան իր չունը կը համարի ամենէն գեղեցիկ եւ մտացի կենդանին աշխարհիս մէջ, մինչ կը խորհի թէ դեղձանիկը ապուշ բան մըն է որ մէկո՛ւն համար հոգ չընէր եւ դիւրին է վախցնել զայն։ Բայց թող մեղմով երթայ դեղձանիկին եւ հետը խօսի վայրկեան մը, եւ ահա փոքրիկ թռչունը իր գլուխը պիտի դարձնէ նախ մէկ կողմը, յետոյ միւս կողմը եւ պիտի ճռուողէ բերկրալիր պատասխան մը, որ հաւանօրէն պիտի յանգի դեղեցիկ զայլայլիկի մը։ Ժամանակ մը ետքը պիտի ճանչնայ տղին ձայնը, եւ մեծ ցնծութիւն պիտի ցուցնէ երբ որ նա սենեակ մտնէ։ Տղան պիտի կրնայ չուռով սորվեցնել փոքրիկ թռչունին որ գայ երբ կանչէ, եւ իրեն սիրելի կտաւատի սերմը կամ պտուղի մը կտորն ընդունի իր մատներէն։ Եթէ մարդ երբեք ուշադրութիւն չտայ կենդանիի մը, սա ուրիշ բան չըլլար, բայց եթէ՝ ապուշ մը։ Ցաւագին պատմութիւն մը լսուած է դեղձանիկի մը վրայ որ մեծ խնամով կը պահուէր, բայց միշտ առանձին կը թողուէր։ Վանդակը այնպիսի տեղ մը կախուած էր ուր չէր կրնար պատուհանէն դուրս նայիլ, եւ իրեն համար որ եւ իցէ զբաղում մը անօրինուած չէր։ Խեղճը մեռաւ ոչ ուրիշ պատճառաւ քայց միայն մինակ բանտուած ըլլալուն համար։

Եւ սակայն աւելի ցաւալի պատմութիւն մը լսուած է մանուկի մը վրայ։ Կին մը, որ անոր մայրը չէր, լոկ կը կերակրէր եւ կը հագուեցնէր փոքրիկ աղջիկը։ Ամէն օր դանիկա կը թողուր որ սողայ սենեակին մէջ զոր լուացքի կը գործածէր։ Ոչ միայն երբեք փաղաքշանք չէր ըներ մանուկին, այլ մինչեւ անգամ երբեք խօսք չէր խօսեր հետը։ Բարեսիրտ անձինք դիտեցին որ փոքրիկ աղջիկը իմացականութեան նշաններ չէր ցուցներ եւ չէր կրնար խօսիլ։ Պատճառն այն էր որ երբեք սորված չէր միակ բառ մը անգամ։ Հիմա նա փայլուն եւ երջանիկ աղջիկ մըն է քաղցրաբարոյ քարեկամներու հետ։

ՋՐԳՈՂՈՒԹԻՒՆ

Եթէ քիչ մը թարմ արիւն մնայ քիչ մը ատեն ամանի մը մէջ, հաստատուն բաղադրականները — խցիկները, գնդակիկները, եւն., յատակը կ'իջնեն. վերին մասը կը բաղկանայ մածուցիկ եւ սոսնձանման հեղանիւթէ մը որ կը կոչուի չիճուկ (serum)։ Շիճուկին՝ մարմնին խառնուկներուն կամ մինչեւ իսկ բուն իսկ մսի հիւթին մէջ հաւասքումը Ջրգողութիւն կ'անուանուի։

Երեք կերպեր կան որոնցմով ծագում կ'առնէ Ջրգողութիւնը, թէպէտ միշտ կը յաջորդէ սովորաբար երկարատեւ ախտ մը։

Նախ՝ Ջրգողութեան պատճառը կրնայ ըլլալ արեան մէջ Ջրային բաղադրականներուն չափազանց շատ գտնուիլը։ Երկրորդ՝ հիւանդութիւնը հետեւանք կրնայ ըլլալ երակներուն, որոնց մէջէն արիւնը կը հոսի, պատերուն փոփոխութեանը։ Արեան երակները կրնան ընդհանուր կամ տեղային խանգարում ունենալ, եւ արիւնը կը քամուի իբր թէ հիւանդացած կամ ակարացած տեղերուն միջոցաւ։ Ի վերջոյ՝ Ջրգողութիւնը կրնայ արդիւնք ըլլալ արիւնին՝ երակներուն մէջ հոսումը արգելուելուն, այս է՝ մեքենական Ջրգողութիւն, ինչպէս կը կոչուի։

Ուրեմն Ջրգողութիւնը կրնայ յառաջ գալ որ եւ իցէ ախտէ ետքը իբրեւ հետեւանք, որուն մէջ վերոյիշեալ պայմաններէն մին կայ։ Անարիւնութեան կամ մաշիչ հիւանդութեան մէջ, ինչպէս երբեմն կը կոչուի, Ջրգողութիւնը որ կ'երեւի ոտքերուն կոճերուն մէջ, իրեն պատճառ ունի արեան վտիտ վիճակը եւ չրջաբերութեան տկարութիւնը։

Ցրտառութեան մը պատճառաւ յանկարծ երեւցող Պրայթեան կոչուած երիկամանց ախտէն բռնուողը Ջրգողութիւն կրնայ ունենալ քանչրչորս ժամու մէջ. ախտին առաջին նշաններէն մին է այդ։ Բայց երկարժամանակեայ Պրայթեան ախտին մէջ Ջրգողութիւնը չերեւար առ հասարակ։ Կրնան ոտքի կոճերը թեթեւ մը ուռիլ, բայց երբ Ջրգողութիւնը կ'ընդարձակի, այդ գրեթէ միշտ չատ աննպաստ նշան պէտք է նկատուի։ Այս պարագաներուն մէջ Ջրգողութիւնը մեքենական բնութիւն ունի, քանի որ հետեւանք է արեան հոսման արգելուելուն՝ ախտացեալ երիկամանց միջոցաւ։

Մեքենական Ջրգողութիւն կը պատահի նաեւ սրտի հիւանդութենէ. եւ հոս ալ Ջրգողութեան ընդհանուր վիճակը պէտք է նկատուի հետեւանք արեան չրջանին մեծապէս արգելուելուն։

Ստամոքսի քաղցկեղի մէջ, հիւանդութեան մաշիչ բնութեան պատճառաւ, եւ հիւծախտի մէջ երբ գունատերու գոյութիւնը (tuberculous condition) կ'ընդհանրանայ, կրնայ ոտքերու եւ սրունքներու Ջրգողութիւն պատահիլ։ Կարմրախտի աւելի սաստիկ դէպքերու մէջ որոնց կը յաջորդէ երիկամանց ախտ, կրնայ Ջրգողութիւն պատահիլ ինչպէս Պրայթեան ախտին մէջ։

Ջրգողութեան դարմանը ըստ մեծի մասին անստոյգ է եւ անդոհացուցիչ, կախեալ է մեծապէս այն ախտէն որուն հետեւանքն եղած է։

ԹՂԹԱՏԱՐ ԱՂԱՒՆԻՆԵՐ ՓԱՐԻԶԻ ՊԱՇԱՐՄԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿ

*Քառորդ դար առաջ սեպտեմբեր 21ին Փարիզ բոլորովին գոցուեցաւ աշխարհի միւս մասերուն առջեւ, բայց երկու օր ետքը օդապարիկ մը եւ աղաւնեաց թղթատարութիւն մը հաստատուեցաւ. եւ այնուհետեւ կանոնաւոր կերպով օդապարիկներ կը մեկնէին քաղաքէն՝ երեքէն մինչեւ եօթն օր միջոց տալով՝ գաւառները տարուելիք նամակներով եւ թղթատար աղաւնիներով որոնք պատասխանները ետ պիտի բերէին։ Նամակներուն պատասխանները բարակ թուղթի վրայ կը գրուէին եւ գալարուելով փետուրի մէջ կը գրուէին որ աղաւնիին պոչին կը կապուէր։ Բայց թռչուններուն այսպիսի գրութիւններ տանելու կարողութիւնը չատ սահմանաւոր բան մըն էր։ Քանի մը չաբաթ յետոյ, Տատրոն, լուսամանրանկարչութեան մէջ ճարտար անձ մը, գտաւ ընտիր հնարք մը, այն է՝ չատ մը նամակներ գրել մեծ թերթ մը թուղթի վրայ եւ յետոյ անոր լուսանկարն հանել չատ մանր ձեւով չորս մատնաչափ կողմեր ունեցող քառակուսի չատ նուրբ ֆոլլոֆոնէ թաղանթի վրայ։ Մէկ աղաւնին աւտնցմէ 18 հատ կը կրէր որոնք 50,000է աւելի նամակներ կը պարունակէին, եւ ամբողջին ծանրութիւնը մէկ կրամէն պակաս կ'ըլլար։ Երբ Փարիզ կը հասնէին մանրանկար նամակները, կը մեծցուէին ընդարձակ թերթի վրայ, այնպէս որ կարելի ըլլար կարդալ, եւ լրագրաց մէջ կը հրատարակուէին։ Փարիզի պաշարման միջոցին 64 օդապարիկներ մեկնեցան քաղաքէն, անոնցմէ եօթը կորսուեցան կամ Գերմանացւոց ձեռքն ինկան, իսկ միւսները 4,000,000 նամակները տարին, եւ աղաւնիներուն բերած պատասխաններուն թիւն էր իբր 2,500,000։ Մինչեւ անգամ ատակի փոխանակագիրներ կը ղրկուէին թղթատար աղաւնիներուն միջոցաւ, եւ կը վճարուէին Փարիզի մէջ։

ԴԻՄԱԿԱՒՈՐ ՄԱՐԴԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ

Անգթութեան երեւոյթով մարդասիրութիւն մը նորօրինակ կերպիւ ցուցուց Մոնթանացի կառապան մը։ Կառքը կ'երթար Տիր Լոճէ դէպ ի Միտուլա եւ Ցայնթ Կիրճի բլուրներէն կ'անցնէր։ Ճուրան այնպէս խիստ էր որ մի միայն ճամբորդները, կին մը եւ իր մանուկը, սառելով մեռնելու վտանգին մէջ կը գտնուէին։ Կառապանը տեսաւ որ թմրութիւնը — սառելու առաջին քայլը — ինկած էր խեղճ կնոջ վրայ։ Իր վերարկուովը փաթթեց զանիկա, բայց տեսաւ որ կնոջ արիւնը տակաւին չրջան չէր ըներ։ Անգթութեան կերպարանք մը առած՝ կառքէն դուրս քաչեց կինը, եւ թողուց ճամբուն վրայ։ «Ոհ, իմ զաւա՛կս,» կը պոռար մայրը։ Իսկ կառապանը կը չաչեցնէր իր խարազանը։ Կառքը կը սուրար ձիւնին վրայէն եւ կինը կը վազէր կառքին ետեւէն։ Այսպէս իբր երկու մղոն տեւեց վազքը, այն ատեն կառապանը կառքին մէջէն առաւ կինը եւ նորէն իր վերարկուին մէջ փաթթեց զնա։ Այս ճարտար հնարքով տաքցուցած էր կնոջ արիւնը եւ փրկած էր անոր կեանքը։ Իր առերեւոյթ անգթութիւնը ամենէն ճչմարիտ մարդասիրութիւնն եղած էր դիմակի ներքեւ։

ԲԵՐԱՆԴ ԳՈՑ ՊԱՀԷ

Ընկանէկան Բէյէյ հանդէսը կ'ըսէ թէ ցերտառութենէ զերծ մնալու գաղտնիքը բերանը գոց պահելն է։ Երբ մէկը չատ տաքցուած սենեակէ մը դուրս կ'ելլէ, մանաւանդ գիչերը ուչ ատեն, եւ բերնէն չունչ կ'առնէ՝ կա՛մ գէչ կերպով պազ կ'առնէ, կա՛մ ա՛նքան կը գրգռուին թոքերը որ անհանգստութիւն կամ անհաճոյ զգացում յառաջ կու գայ։ Եթէ մարդիկ իրենց բերանները գոցեն եւ իրենց քիթերէն չունչ առնեն, այս դժուարութիւնը եւ վտանգը տեղի չեն ունենար։ Սարսուռները չատ անգամ արդիւնք են անզգուշութեամբ տնէ դուրս տեղ խօսելու՝ ճիշդ տաք օդով լեցուն սենեակէ մը ելլելէ ետքը. եւ թաւրոնէ դարճողները որոնք կը խօսին կը խընդան խաղին վրայ տան ճամբուն վրայ, հիւանդութիւն հրաւիրողներ են։ Ճիշդը խօսելով, մատաղ հասակի՛ մէջ է որ մարդկային սեռին մեծ մասը կը սովորին ունակութիւններու կամ բորբոքումներու, որոնք անոնց ամբողջ կեանքը կը խաթարեն։

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՊՏՈՑՏ ՄԸ

Ուղեւորութիւններու օգտակարութիւնն ամէնքս ալ քիչ չատ հասկցած ենք, բայց ամէն մարդու համար չէ ամրան մէջ գէթ քանի մը չաբաթ զբօսաչրջիկ դառնալ եւ

այս կամ այն քաղաքը կամ երկիրն այցելել։ Սակայն թերեւս չատ անգամ կը մոռնանք թէ հետիոտն եւ ուստի ձրի չատ պտոյտներ կրնանք ընել մեր բնակատեղւոյն մօտերը, եւ այսու հաճոյալի մարմնամարզ եւ չատ մը չահեկան ուսումնասիրութիւններ ըրած ըլլալ։ Դժբաղդաբար, ինչպէս որ մարդարէն իւր գաւառին մէջ պատիւ չունի, նոյնպէս ալ չատ անգամ գաւառը իւր մարդարէին քով պատիւ չունի, եւ արդէն առածի կարգ անցած է թէ օտարական մը տեղւոյ մը չահեկան վայրերը տեսնելու չատ աւելի հետաքրքիր է քան թէ տեղացին։ Բայց ամէնքս ալ պէտք է ընդունինք թէ այն անձը որ իւր տեղւոյն շրջակայ բոլոր ճամբաները սորված է, մօտակայ ամէն բլուրի գագաթը մագլցած է, հովիտներու ամէն խոռոչներուն ծանօթ է եւ վտակներուն մինչեւ ակը ճամբորդած է, ոչ միայն ամէն կերպով առողջարար եւ զբօսալի գործ մը ըրած է իւր պարապուրդին մէջ, այլ նաեւ իրաւունք ունի իւր պտոյտներով ստացած աչխարհագրական ծանօթութեանց վրայ պարծենալու։ Այս երկրին մէջ մանաւանդ այս տեսակ պտոյտները դիւրին են, վասն զի ամէն կողմ գեղեցիկ ճամբաներ կան եւ կլիման չունի թմրեցուցիչ տաքութիւն։

Այսպիսի պտոյտի մը կը հրաւիրենք մեր ընթերցող բարեկամները։ Ֆանի մը չաբաթ առաջ քանի մը բարեկամներով գացինք Ֆորթէի Ծոցին վրայ կառուցուած կամուրջը, որ ընդհանրապէս կը կոչուի Ֆորթէի կամուրջ։ Ճամբան իբր 10 մղոն երկայնութիւն ունի, եւ հետիոտն երթալ գալը ամենուս համար չատ դիւրին չէր, ուստի գէթ երթալու համար կառախումբ կը նստինք։ Կամուրջին ճիշդ քովը երկաթուղւոյ կայարան մը կայ։ Առաջին անգամ ասկէ պատեհութիւն կ'ունենանք կամուրջը տեսնելու։ Հսկայ չինուած մը չէ որ աչաց առջեւ կը պարզուի, վասն զի կամուրջին վրայ իւր լայնքէն կը նայինք։ Նեղ զանգուած մը, որ երկաթուղւոյ չարունակութիւնն ըլլալ կը թուի, ծովէն վեր օդին մէջ կը բարձրանայ բրգաձեւ եւ դիմացի եղերքին մէկ մասը կը ծածկէ։ Սովորական ուղեւորը կրնայ փորձուիլ խորհելու թէ արդեօք կառախումբն ի՛նչպէս կը մտցնի այդ բլրանման կամուրջն ի վեր, սակայն եթէ այդ միջոցին կառախումբ մը անցնի բարեբաղդաբար, չուտով կը տեսնէ թէ կառախումբը կամուրջին գագաթը չհլլեր երբեք, այլ անոր մէջէն կ'անցնի։ Երկաթուղւոյ ընկերութիւնը մարդասիրաբար արտօնութիւն տուած էր մեզ կամուրջին վրայէն քալելով անցնելու։ Նախ կու գայ կամուրջին այն մասը որ քարուկիր կամարներու եւ բարձր ամբարտակներու վրայ չինուած է եւ երկաթուղւոյ հասարակ կամուրջնէրէն նշանաւոր տարբերութիւն մը չունի, միայն թէ չատ բարձր է։ Բայց չուտով կ'անցնինք քարէ հաստատուն կամարի մը ներքեւէն, որ յաղթական կամար մը կը յիշեցունէ մեզ, եւ ասկէ անդին երկաթէ մատաղի մը մէջ կը գտնուինք։ Ջուրը մեզմէ 160 ոտք վարը կը գտնուի, եւ ջուրին ու մեր մէջ եղած միջոցին մէկ բաւական մեծ մասը գրաւուած է պողպատէ խողովակներով եւ վանդակաձեւ սիւներով։ Բայց մեր աչքին աւելի կը զարնէ մեզմէ առաւել քան 200 ոտք վեր բարձրացող կամարաձեւ հսկայ զանգուածը, որ իբր մէկ մղոն երկարութիւն ունի։ Կամուրջին ամենէն ահարկու եւ ամենէն հետաքրքրական մասն է այս։ Մեզմէ վար կը տարածուին ահագին կամարներ, եւ մեզմէ վեր կը բարձրանան ահագին խողովակներ, սիւներ, վանդակաձեւ պատեր եւ ձողեր։ Այսինքն՝ կամուրջին այս մասն վարը եղող կամարներուն վրայ յեցած է եւ վերէն երկաթեայ աչտարակներէ կամ մանաւանդ բուրգերէ կախուած է։ Այս հնարքն է որ այս չինուածը եզական կ'ընէ ամբողջ աչխարհի վրայ եւ անմահ փառք կը բերէ ճարտարապետներուն։ Այս հնարքով կարելի եղած է չինել աչխարհի ամենէն մեծ կամարները, վասն զի ջուրէն վեր բարձրացող երկու կամարներուն իւրաքանչիւրին երկայնութիւնն է 1,700 ոտք, այսինքն իբր մէկ երրորդ մղոն։ Ամբողջ կամուրջին երկայնութիւնն է 8,100 ոտք, այսինքն առաւել քան մէկուկէս մղոն։ Երկու ծայրերը եղած մասերը, իբր 3,300 ոտք երկայնութեամբ, քարուկիր կամարներու եւ ամբարտակներու վրայ չինուած են եւ մասամբ ցամաքին ու մասամբ ծովուն վրայ կը գտնուին։ Բայց կամուրջին մէջտեղի մեծագոյն մասը միայն երեք կէտերու վրայ կը դպչի ծովուն, եւ ծովէն վեր կը բարձրանայ երեք կրկնակի բուրգերու նման։ Ծովուն մէջ երեք հիմերէ պողպատեայ ահագին երեք չինուածներ վեր կը բարձրանան՝ հետզհետէ լայննալով չրջեալ բուրգի նման, եւ ջուրէն 160 ոտք վեր կը սկսին նեղնալ եւ ուղիղ բուրգեր կը կազմեն վարի չրջեալ բուրգերուն վրայ։ Ընթերցողն եթէ քիչ մը երեւակայութիւն գործածէ, կրնայ հասկնալ թէ ի՛նչպէս այս երեք կրկնակի բուրգերը, եթէ իրարու միացուին իրենց ամենէն լայն կողմերէն, կը կազմեն երկու ամբողջ եւ երկու կէս կամարներ եւ թէ ի՛նչպէս ահագին կամուրջին մեծագոյն եւ կարեւոր մասը կը հաւասարակչռուի միայն երեք հիմերու վրայ։ Բնականաբար փորձութիւն կար այս բուրգերէն միոյն գագաթը մագլցելու։ Մեր խմբէն միոյն փափաքը իւր խոհեմ ընկերներուն փափաքէն աւելի զօրաւոր ըլլալով չուտով նեղ սանդուղներէն վեր կ'ելլէ եւ, թէպէտ ծխապատ ազտոտ երկաթներու մէջէն եւ անձրեւաբեր հովին դէմ վեր ելլել չատ հաճելի կամ դիւրին բան չէր, երբ կամուրջին բարձրագոյն մասն հասաւ, կը հպարտանար խորհելով թէ այն վայրկենին ամբողջ աչխարհի մէջ չկար ուրիշ մը որ ծովուն վրայ անոր մակերեսէն այնչափ վեր գտնուէր։ Դիւրին է երեւակայել թէ այս 370 ոտք բարձրութենէն կամուրջին ներքեւ եղած ջուրը հեռաւոր ծովու մը պիտի նմանէր, եւ կամուրջին մէջէն անցնող կառախումբերը աննշան բաներ պիտի երեւէին։ Դժուար պիտի ըլլար հաւատալ թէ այս կամուրջը այդ ծովուն վրայ եւ այդ կառախումբերուն համար չինուած էր։

Կամուրջին մինչեւ միւս ծայրը քալեցինք եւ ապա ետ դարձանք նոյն ճամբով։ Երեք մղոն ճամբորդել էր այս։ Հոս հոն գործաւորներու կը պատահինք որ կամուրջին երկաթները ներկելու պարապած են։ Խումբ մը գործաւորներ տարին տասներկու ամիս հոս կ'աչխատին այս գործով, վասն զի երբ ամբողջ կամուրջն անգամ մը ներկեն, հարկ կ'ըլլայ կամուրջին միւս ծայրէն դարձեալ ներկելու սկսիլ։ Աւտոնց բնակարանները կը գտնուին կամուրջին այն մասին ներքեւ ուրկէ կառախումբերը կ'անցնին։ Այս տուները սովորական տուներէն սա գլխաւոր տարբերութիւնն ունին որ իրենց հիմերը վոխանակ տախտակամածին ներքեւ ըլլալու առաստաղին վրայ կը գտնուին, եւ իրենց վեց կողմերն ալ արեգակ եւ հով կը տեսնեն։ Հետաքրքրական փորձառութիւն պիտի ըլլար բնակիլ օդին մէջ եւ ծովուն վրայ կախուած տան մը մէջ, կառախումբերու չարունակ կոխոտած ճամբուն ճիշդ ներքեւ։

Կամուրջին ամէն կողմը տեսնելէ ետքը եկանք կայարանը ուրկէ ճամբայ ելած էինք։ Կամուրջին եւ կայարանին ճիշդ քովն են Լորտ Բոզպէրիի ընդարձակ հողերը, որ բաց են հասարակութեան առջեւ։ Կամուրջը մեր եռեւ թողլով կը մտնենք այս ծառախիտ դեհիններուն մէջ։ Ճամբան ծառերու մէջէն կ'անցնի։ Մեր ձախ կողմը կը տարածուի ծովը եւ աջ կողմը կը բարձրանան ծառազարդ բլրակներ։ Աւրեւսթից մեծագոյն ձեռակերտներէն մին տեսնելէ ետքը բնութեան գեղեցկութեանց մէջ կը գտնուինք։ Բայց ատեն ատեն ետ կը նայինք մեր թողած կամուրջը տեսնելու։ Կը զարմանանք դիտելով թէ կամուրջը հետզհետէ աւելի մեծ կ'երեւի։ Որչափ կը հեռանանք անկէ, այնչափ աւելի կարող կ'ըլլանք բաղդատելու զայն իւր վրայէն անցնող կառախումբերուն եւ մօտակայ բլուրներուն հետ եւ այսպէս աւելի դիւրութիւն կ'ունենանք անոնց մարքերութիւնն ըմբռնելու։ Երբ կամուրջին վրայ կը գտնուէինք եւ մեր մօտէն կառախումբ մը կը սուրար կ'անցնէր խլացուցիչ չառաչիւնով, կը զգայինք թէ կամուրջը, կամուրջին վրայ եղողները եւ կամուրջին վրայ եղողներուն սիրտերը կը դղրդէին, բայց մեր այժմու դիրքէն կառախումբերը չատ անչան բաներ կ'երեւէին։ Մինչեւ իսկ մօտակայ բլուրները չէին յաջողեր կամուրջին բարձրութեան հասնիլ։ Իբր երկու ժամ քալեցինք նախորդ նախարարապետին ծառատաներուն մէջէն, մինչեւ որ կամուրջը բլրոյ մը ետեւ ծածկուեցաւ։ Քիչ յետոյ կառախումբ նստելով մեր պտոյտը վերջացուցինք։ Այլ եւս չէինք տեսներ կամուրջը երբ ետ կը նայէինք, բայց մարդկային հանճարի այս հրաչալի գործը յստակ եւ ինայուն պատկեր մը թողած էր մեր երեւակայութեան մէջ։

Էխինպուրկ Ե. Ա. Ֆ.
Մայիս 2, 1896

Ա Զ Դ

ԱՐՁԱԳԱՆԳ ԲԱՐԻԶԻ (l'Echo de Paris)։ Ժողովածոյ գաղղ. խօսից։ Ա. Գարագաչեան։ 10 դահ.։

ԲԱՆԱԼԻ ԱՆԳԼԻԵՐԷՆ ԸՆԹԵՐՑԱՆՈՒԹԵԱՆ։ 3 դահ.։

ԲԱՆԱԼԻ ԹՈՒՔԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ։ Ա. Պօզաճեան։ 12 դահ.։

ԲԱՌԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ ՀԱՑ. ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ։ Ե. Վ. Դուբեան։ 3 դահ.։

ԲԱՌԱԳԻՐՔ ԱՌՋԵՒՆ ՀԱՑ.—ԳԱՂԴ.։ Կ. Ոսկեան։ կէս լաթակազմ 25 դահ., լաթակազմ 27 դահ., կիսակաչի 32 դահ.։

ԲԱՌԳԻՐՔ ՀԱՑ. ԼԵԶՈՒԻ։ Ս. Գափամաճեան։ 15 դահ.։

Այս գրեանք կը վաճառուին Պ. Պալենց Գրատունը, 20 Զաքմաքճըլար, Կ. պոլիս։

Սովորական ազօթքի ժողովը տեղի պիտի ունենայ վաղը, ժամը 8ին, Պայպըլ Հաուսի մատրան մէջ։ Ազօթքի նիւթն է Մատ. ԻԱ. 19։

ՀԱՆԴԷՍ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Մայիս 4 ըստ ցուն. եւ մայիս 16 ըստ Լատ. 1896

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կ'արժէ հունգարական հազարամեակի ցուցահանդէսին բացման աւելի ընդարձակ նկարագրութիւն մը տալ քան զոր կրներէր մեր թերթին անձուկ միջոցն անցեալ չաբթու։ Թագաւորը եւ Թագուհին, վասն զի ասոնք են անունները զորս կայսրը եւ կայսրուհին կը կրեն Հունգարիոյ մէջ, իրենց պալատէն նատան բոլորովին սպիտակ վեց ձիերէ լծուած բաց կառք մը եւ փէշթայի մէջէ անցան գացին ցուցահանդէսին վայրը։ Ոստիկանութեան տեղեկագրին նայելով, 300,000 մարդ լեցուած էին փողոցները, եւ թէեւ Նոցին վեհափառութիւնք վարժուած են Հունգարացիներուն խանդավառ ցոյցերուն, երբեք այսքան խանդավառ կերպով ողջունուած չէին առաջ։ Ինն արքիդուքսեր, վեց արքիդքսուհիներ, եւ քանի մը օտարազգի իշխաններ եւ իշխանուհիներ կը հետեւէին ուրիշ կառքերու մէջ բազմած։ Ցուցահանդէսին յատուկ դեռնին վրայ անագին հրապարակի մը կեդրոնը կը կանգնէր կարմիր մետաքսէ եւ ճերմակ ոսկեճամուկ դիպակէ արքայական վրանը։ Ա.յս կը դանուէր արուեստական բարձրաւանդակի մը վրայ։ Առեւտրական նախարարը ճառ մը կարդաց օրուան դէպքին վրայ եւ ազգին չնորհակալութիւնն յայտնեց Նոցին Վեհափառութեանց աջակցութեան համար։ Կայսր–Թագաւորը ճառին պատասխանելով ցուցուց թէ ազգը, որ հազար տարիէ ի վեր իր գոյութիւնը պահպանած է, հիմա իր վայելուչ տեղը կը գրաւէ մշակութեան դաշտին մէջ, նաեւ աչխարհի յառաջադէմ ժողովուրդներուն մէջ։ Սլաւոնոփի Վիէննայի Թղթակիցը սապէս կը նկարագրէ հանդէսը. «Ոստափէշթի օտարազգի դեսպանները, դիւանագէտները եւ Թղթակիցները կարող չեն ըստ արժանւոյն նկարագրել այն տպաւորութիւնները զորս կը կրեն այս հանդէսներուն առթիւ պարզուած հոյակապ եւ փառաչուք տեսարանէն — գեղեցիկ կառքերէն եւ ձիերէն եւ արքիդքսուհիներու եւ աւագանւոյն ծանրագին մուշտակներէն եւ չքնաղ հին ժանեակներէն եւ անգին գոհարներէն։ Սակայն նամակի մը մէջ, զոր ստացայ դիւանագէտէ մը, զարմանալեաց բոլոր այս տեսարանը կը նսեմանայ այն տպաւորութենէն, զոր օտարականին մտքին վրայ կը գործեն վեհապետին եւ ժողովրդին փոխադարձ յարաբերութիւնները որ մասնաւոր ջերմութիւն մը ունին եւ հայրենասիրութիւնը որ կը չարժէ ազգին մէն մի ջիղը։ Տեսարանին ճոխութեան վրայ գաղափար տալու համար կրնամ յիշել թէ աղնուապետական դասակարգի տիկնոջ մը մէկ զգեստը երեսուն հազար ֆիորին, այսինքն երեք հազար անգլ. ոսկի կ'արժէր եւ մաճառ աղնուականի մը հագուստը՝ հարիւր հազար ֆիորին։» Ցուցահանդէսին առթիւ ի մէջ այլոց կը յիշուի հայրենասիրական պերճ ատենախօսութիւն մը զոր ըրած է վացարի կարդինալը եկեղեցիներէն միոյն մէջ, եւ որ լացուցած է բոլոր ունկնդիրները։ Կը յիշուին նաեւ ուրիշ վեհապետներու խնդակցական հեռագիրները, որոնց մէջ Գերմանիոյ կայսեր եւ Վիքթորիա թագուհւոյն հեռագիրները մասնաւոր հաճոյք պատճառած են իրենց յայտնած ջերմ խնդակցութիւններով։

—Կաթոլիկ նչանաւորագոյն եկեղեցականներէն կալիմպէրթի կարդինալը մայիս 7ին մեռաւ Հռոմայ մէջ։ Վիէննայի պապական նուիրակ եղած էր, եւ պապական արքունեաց արարողապետի պաչտօնին ամենէն յարմար ընտրելի կը համարուէր, եթէ Ռամփոլլա կարդինալն օր մը թողուր այդ պաչտօնը։

—Սըր Սէսիլ Ռոտս, նկատելով Թրանսվաալի կառավարութեան կողմէ հրատարակուած հեռագիրները, որ կը թուին յայտնել թէ լինք գիտէր թէ Տր. Ճէյմսըն Թրանսվաալ պիտի արչաւէր, Մր. Զէյմսըրլէյնի մատուցած է իր հրաժարականը Պետական խորհրդոյ անդամակցութենէն եւ Ինքնավար Ընկերութեան տնօրէնի պաչտօնէն։ Մր. Զէյմսըրլէյն Ինքնավար Ընկերութիւնն ազատ թողուց որ իրենց ուզածն ընեն, եւ անոնք Մաթապէլներու ապստամբութեան պատճառաւ որոչեցին յետաձգել այս հրաժարագրին համար իրենց ընելու տնօրինութիւնը։ Յոհեմմութիւն չհամարուիր որ հիմա պաչտօնէ արձակուի Մր. Ռոտս։ Իր գործունէութիւնը եւ ճարտարութիւնը հարկ են անգործութիւնը վերահաստատելու համար։ Թրանսվաալի իշխանութիւնք կը տեղեկագրեն թէ իրենց հպատակներուն մէջ ընդհանուր է սա կասկածը թէ Մաթապէլներու ապստամբութիւնը չնչելու նպատակաւ Մէյֆքինկի մէջ հաւաքուած զօրքերը Թրանսվաալ պիտի արչաւեն։ Ա.յս կասկածն ամբողջովին անհիմն է եւ հազիւ արդարանալի յետ այն ուղղամիտ ընթացքին, զոր անգլիական կառավարութիւնը բռնեց հանդէպ նախորդ արչաւանքին։

—Պարոն Սոնինօ, որ Քրիսփիի դահլճին մէջ Ելեւմտական նախարար էր եւ հիմա Ընդդիմադիր կուսակցութեան կը պատկանի, մայիս 7ին առաջարկեց որոչել որ երեսփոխաններն հայրենասիրաբար ետ կենան ափրիկեան խնդիրը խորհրդարանական ամուլ պայքարներու նիւթ ընելէ որչափ ժամանակ որ իտալացի զօրքերը Ափրիկէի մէջ կը պատերազմին ազգային դրօչին պատուոյն համար։ Օրէնսդիր ժողովը, ըսաւ, դիւրացնելու է կառավարութեան գործը։ Այս հայրենասիրական խօսքերը խանդավառութեամբ ընդունուեցան գրեթէ ամբողջ ժողովէն։ Մայիս 9ին վարչապետ Տի Ռուտինի մարքիզը ճառ մը խօսեցաւ, որուն մէջ ըսաւ թէ կառավարութիւնը մերժեց ընդունիլ Ափրիկէի իտալական զօրաց ընդհանուր սպարապետ Պարաթիէրի զօրավարը դատի ենթարկելու առաջարկը, նաեւ մերժեց դատ բանալ Մ. Քրիսփիի դէմ։ Կառավարութիւնը որոչեց, ըսաւ, քաչուիլ մինչեւ Մարէչ Պէլէսայի սահմանագիծն ի Հապէշստան։ Անօգուտ էր այլ եւս Մէնէլիք Թագաւորին հետ բանակցիլ հաչտութիւն կնքելու համար։ Առժամանակեայ կարգադրութիւն մը միայն կարելի էր ընել։ Իտալացիք, ըսաւ, պիտի պարպեն Ազատրիկրաթ։ Իր ատենախօսութենէն ետքը նախարարութեան վրայ վստահութիւն յայտնուեցաւ 133ի դէմ 278 քուէով։ Ելեւմտական նախարարը ծանոյց թէ ելեւմտացոյցի բացը իջուցուած է քիչ մը աւելի քան մէկ միլիոն ֆրանքի, եւ թէ կառավարութեան 140 միլիոնի նոր փոխառութիւնը ամբողջովին Իտալիոյ մէջ ստորագրուած է։

—Մայիս 2ին Ցունաստանի գահաժառանգ իշխանուհին աղջիկ մը ծնաւ։ Նորածինը Ելէնի կոչուեցաւ։

—Միացեալ Նահանգներէն կը գրուի թէ գրեթէ ստոյգ է որ Մաքքինլի Հանրապետականներու կողմէ նախագահական ընտրելի պիտի անուանուի։

—Անցեալ չաբթու Մատրիտէ տեղեկագրուեցաւ թէ 74 օրէ ի վեր կաթիլ մը անձրեւ չգար հոն, եւ անձրեւի համար մայր եկեղեցւոյն մէջ աղօթքներ մատուցուեցան եւ վեհ թափօր մը չրջագայեցաւ փողոցները։

—Երկուչաբթի, հաչտութեան հրատարակման 25րդ տարեդարձին օրը, Փրանքֆորթի մէջ տեղի ունեցաւ Գերմանիոյ Վիլհելմ Ա. կայսեր ի պատիւ կառուցուած յիչատակարանի մը բացումը։

—Ռուպայի ապստամբներուն պատերազմական պիտոյք տանող ամերիկեան նաւ մը բռնուեցաւ, եւ անոր մէջ գտնուող բոլոր անձինք սպանիական պատերազմական ատենի մը կողմէ մահուան դատապարտուեցան։ Դատապարտեալներուն մէջ կային երեք Ամերիկացիներ։ Միացեալ Նահանգներու նախագահ Մր. Քլիվլընտ պահանջեց որ ատոնք կանոնաւոր դատարանի մը կողմէ դատուին եւ ըսաւ թէ Միացեալ Նահանգներու կառավարութիւնը թչնամական գործ պիտի համարի եթէ անոնք մահուան դատապարտուին։

—Ժամանակ մը ի վեր Ֆրանսայի բժիչկները չեն ուզեր որ Ֆրանսայի մէջ բժչկութիւն ի գործ դնեն այն օտարականներ որ ֆրանսական բժչկական դպրոցներու մէջ ուսում առած են։ Փարիզի հիւանդանոցներուն մէջ գործող 218 բժիչկներ որոչեցին ֆրանսական կառավարութենէն խնդրել որ երբ Ֆրանսայի բժչկական դպրոցներու օտար ուսանողներուն վկայական տրուի, անոնց վկայականին մէջ յատկապէս յիչուի թէ իրենց արուեստը Ֆրանսայի մէջ ի գործ դնելու իրաւունք պիտի չունենան։ Դարձեալ, Ֆրանսայի մէջ բժչկութիւն չընեն այն օտարականներ որ ֆրանսական հպատակութիւն ընդունած, բժչկութիւնը Ֆրանսայի մէջ ուսած, իրենց արուեստն ի գործ դնելու համար վկայականով արտօնուած եւ Ֆրանսայի մէջ զինուորական ծառայութիւն մատուցած չեն։

—Տէլֆիի մէջ (Ցունաստան) Ֆրանսացիք հնախուզական պեղումներ ընելու ատեն գտան արուեստական արտասովոր կարեւորութիւն ունեցող արոյրէ արձան մը մօրուսաւոր մարդու, իրական մեծութեամբ։ Մինչեւ ցարդ գտնուած նմանօրինակ արձաններու ամենէն մեծն է եւ չինուած է Քրիստոսէ հինգ դար առաջ։ Ձախ թեւը կորսուած է. այդ է իր միակ թերութիւնը։ Ա.յ ձեռքին մէջ կայ ձիու մը երասանակը։ Ձիուն ալ ոտքերը եւ ագին գտնուեցան։

—Ամերիկեան Վերակոյտին արտաքին յարաբերութեանց յանձնաժողովը Միացեալ Նահանգներու, Հավայի կղզեխումբին եւ Ճափոնի միջեւ հեռագրական պարան մը հաստատելու ծրագիրն ընդունեց, եւ այդ պարանն հաստատելու համար Միացեալ Նահանգներու թղթատարութեան ընդհանուր տնօրէնին արտօնութիւն տուաւ ո եւ է ընկերութեան հետ պայմանագիր մը կնքել, Ամերիկայի կողմէ վճարելի տարեկան նպաստն հարիւր վաթսուն հազար տոլարէ աւելի չըլլալով։ Ա.յս ձեռնարկին ծախքը կը հաչուուի երեք միլիոն չորս հարիւր հազար տոլար, եւ առաջին հինգ տարիներուն մէջ անոր պահպանման տարեկան ծախքը պիտի ըլլայ հինգ հարիւր ութսունեւվեց հազար տոլար։ Ծրագրին մէջ պայման դրուած է որ հեռագրական այդ պարանը մնայ ամերիկեան

Թղթատարութեան ընդհանուր տնօրէնին վերատեսչութեան ներքեւ։

—Ֆուրնիէի հեռագրական գործակալութիւնն հինգշաբթի հրատարակեց հեռագիր մը, որ կը ծանուցանէ թէ հաշտութիւն կնքուած է Իտալացւոց եւ Մէնէլիք թագաւորին միջեւ, եւ թէ բոլոր իտալական գերիները վեց օրուան մէջ պիտի արձակուին։ Ցուսալով հանդերձ որ ուղիղ ըլլայ այս լուրը, կատարեալ վստահութեամբ ընդունելու չենք զայն, այլ սպասելու ենք նոր լուրերու։ Կրնայ ըլլալ որ տեղի ունեցած է միայն այն առժամեայ կարգադրութիւնը, որուն վրայ Տի Ռուտինի մարքիզը խօսեցաւ նախորդ երեսին վրայ յիշուած ճառին մէջ։

—Մայիս 13 թուականաւ Լոնտոնէ կը հեռագրուի թէ Եոհաննէսպուրկի մէջ զրոյց կը չրջի թէ անգլիական գերիները պիտի արձակուին երաչխաւոր տալով, բայց պիտի մնան ոստիկանական հսկողութեան ներքեւ։ Ռոտեսիայի ապստամբութեան նկատմամբ ալ Բարեյուսոյ Գլուխէն կը հեռագրուի թէ Մաթապէլները պարտութիւն մը եւս կրեր են։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Աւստրիական դեսպան Պարոն տը Քալիչէ եւ սպանիական դեսպան Փոթէսթա տը Ֆորնարի մարքիզը չաբաթ պատիւ ունեցան Վեհ. Սուլթանին ներկայանալու։ Երեքշաբթի երեկոյ եւս անգլիական դեսպան Սըր Ֆիլիփ Քըրի պատիւ ունեցաւ Ն. Վեհափառութեան ներկայանալու։

—Երկուշաբթի առաւօտ Ցունաստանի Օլկա թագուհին Վոսփորէ անցաւ Սֆոէնիքս արքայանաւով։ Թագուհին Օտեսսա կ'ուղեւորի այդ նաւով։

—Քանի մը օր առաջ սարսափելի ոճիր մը գործուեցաւ Բերայի մէջ։ Կիրակի գիշեր թագսիմի կողմը ոստիկաններ դրացիներու խնդրանօք բանալ տուին տան մը դուռը եւ ներս մտան։ Քամէլիա անունով կին մը, իր ծեր մայրը եւ երիտասարդ հայ սպասաւոր մը սպանուած գտնուեցան։ Դժբաղդ զոհերը մեռած էին շաբաթէ մը, եւ թերեւս աւելի ժամանակէ, ի վեր։

—Շաբաթ տեղի ունեցաւ Շիրքէթի Խայրիէի բաժնետեարց տարեկան ժողովը։ Հաֆըզ Վէհպի էֆ. որ արդէն առժամապէս անօրէն ընտրուած էր՝ այդ պաշտօնին բարձրացաւ։ Ուրիշ պաշտօնեաներ ալ ընտրուեցան։ Հաշիւները վաւերացուեցան եւ անցեալ տարւոյ չահաբաժինը որոշուեցաւ։ Զէննկէլքէօյ նաւամատոյց մը եւ հիւղակներ չինելու եւ քանի մը չոգեմակոյկ գնելու որոշումներ քուէարկուեցան։

—Պուլկարիոյ Մարի Լուիզ իշխանուհին իր երկու որդիներուն հետ Վիէննայէ մեկնեցաւ երկուշաբթի եւ Սոֆիա ուղեւորեցաւ։

—Կիրակի Աղեքսանդրիոյ մէջ հնտախտի 25 դէպք պատահեցաւ, որոնց 10ը մահացու էին։ Դահիրէի մէջ ալ մէկ դէպք պատահեցաւ։ Երեքշաբթի Աղեքսանդրիոյ մէջ հնտախտէ 62 անձ բռնուեր եւ 22ը մեռեր են։

—Պրուսայի վարչական խորհուրդը վերջերս նկատողութեան առած էր Մուտանիա–Պրուսայի երկաթուղին Անատոլուի երկաթուղեաց հետ միացնելու խնդիրը։ Կը փափաքէր որ փութով լուծուի այս խնդիրը, զոր շատ կարեւոր կը համարի նահանգին առեւտրական եւ ճարտարագործական զարգացման համար։ Կ'առաջարկէ որ Պողոսյոգ կամ անոր մօտակայ կայարաններէն մէկն ըլլայ միացման կէտը։ Այս իմաստով տեղեկագիր մը մատոյց Հանրօգուտ չինութեանց նախարարութեան, որ պիտի քննէ խնդիրը եւ իր խորհրդակցութեանց արդիւնքը պիտի տեղեկագրէ Բ. Դրան։

—Տիւրզիներէ բնակեալ գաւառին մէջ մուծանելի բարենորոգումներէն գլխաւորը պիտի ըլլայ կրթական գործի ընդարձակումը։ Հիմա այդ գաւառին մէջ ընդ ամենայն վեց դպրոց կայ, որ ժողովրդին պէտքը լրացնելու անբաւական են։ Քիչ առենէն տասնեւվեց դպրոց պիտի բացուին Հորանի մէջ։ Ժողովուրդը պիտի հայթայթէ այդ նպատակաւ գործածուելու չէնքերը կամ տուները, բայց կրթական ծախքերը կրթական նախարարութենէն պիտի տրուին։

—Երկուշաբթի Պոլսոյ Եղեռնադատ ատեանին առջեւ տեղի ունեցաւ դատն այն հայ խռովարարներուն, որ անցեալները սպառնական նամակներու միջոցաւ փորձեցին ստակ առնել Ղալաթիոյ եկեղեցի մէջ հաստատեալ վաճառական Շահպազ էֆ.է եւ սպաննեցին Խալիլ էֆ. անուն ոստիկանը։ Բանտարկեալներն են Զմշկածագցի Յովսէփ կամ Կարապետ Թորոսեան եւ Թէքիրտաղցի Գէորգ կամ Լեւոն Յակոբեան։ Իրենց երկու ընկերները, Մարտիրոս եւ Սմբատ, տակաւին բռնուած չեն։ Յովսէփ եւ Գէորգ եւ Մարտիրոս եւ Սմբատ իբրեւ մարդասպան մահուան դատապարտուեցան։ Նախագահը բանտարկեալներուն ըսաւ թէ կրնան վերաքննիչ ատենի դիմել։

—Լէվնէն Հէրալտ կ'իմանայ թէ անդամակցութեամբ եւրոպական ազդեցիկ սեղանաւորներէ ոմանց՝ սեղանաւորական խմբակ մը կազմուած է, որուն նպատակն է օսմ. կառավարութենէն արտօնութիւն ստանալ Աստալիոյ եւ Էկիրտիրի միջեւ երկաթուղւոյ գիծ մը չինելու։ Երկաթուղին պիտի անցնի Պուրտուրէ եւ Սփարթայէ։ Սմբողջ երկիրը որուն մէջէն պիտի անցնի՝ չատ բարերեր է։ Ասոր համար մենաշնորհ խնդրողները կառավարութենէն ոեւէ եւրաչխաւորութիւն չեն պահանջեր չինելի գծին համար։

—Էրզրումէ կը հեռագրուի թէ Անատոլուի նահանգաց կայս. ընդհանուր քննիչ Շաքիր փաշա Էրզրումէ Էրզինկեան ուղեւորեր է։ Անատոլուի նահանգաց քննիչ յանձնաժողովին անդամներէն Սամի պէյ, որ Տիարպէքիր կը գտնուէր, ճամբայ ելեր է Խարբերդ երթալու։

—Արտաքին գործոց նախարարի օգնական խորհրդական Մուսթաֆա պէյ Ուաչինկթընի օսմ. դեսպան կարգուեցաւ։ Նորընտիր դեսպանին խնդակցեցան Արտաքին գործոց նախարարութեան պաշտօնատան մէջ գտնուող իր նախկին ընկերակիցները։

—Երեքշաբթի պաշտօնապէս ծանուցուեցաւ թէ Զէյթունի մէջ անդորրութիւնը վերահաստատուած է եւ թէ հոն հաւաքուած պահեստի զօրքերը պիտի արձակուին։ Արդէն արձակուած է այդ զօրքերուն եւ նահանգին ուրիշ կողմերը համախմբուած պահեստի զօրաց մէկ մասը։

—Վանի նահանգին պաշտօնաթերթը կ'ըսէ թէ այդ նահանգին բնակիչներուն գողցուած ապրանաց մեծագոյն մասը գտնուած եւ տէրերուն վերադարձուած է։ Գողցուած բաները փնտռելու գործը, որ ձմեռը թողուած էր, դարձեալ ձեռք առնուեցաւ եւ յառաջ կը մղուի մանաւանդ յանձնաժողովի մը ձեռամբ։

—Կիրակի ծանուցուեցաւ թէ իբրեւ սպառնացող եւ խռովարար ամբաստանուած եւ բանտարկուած Արթին Կիւմիւչեանցի, Եղնիկ Մէնէչեանի, Յովհաննէս Օհանեանի եւ Գրիգոր Ապգանեանի ընկերներէն Յակիկ Ժամկոչեան եւ Լեւոն եւ Արամ անուն անձերը, որ փախած են եւ ի բացակայութեան ամբաստանուած, տակաւին չեն ձերբակալուած։ Պատժական դատավարութեան օրինաց 371 յօդուածին տրամադրութեան համաձայն, նախագահը նորէն տասն օր պայմանաժամ տուաւ այդ փախստականներուն։ Եթէ այս պայմանաժամուն մէջօգին չներկայանան դատարանին, օրինաց անսասող նկատուելով ի բացակայութեան պիտի դատուին, քաղաքային իրաւունքներէ պիտի զրկուին, իրենց ստացուածքները պիտի գրաւուին եւ իրենք ոեւէ դատ բանալու իրաւունք պիտի չունենան։ Անոնք որ գիտեն ատոնց տեղը պարտաւոր են իմաց տալ, դատական ոստիկանական պաշտօնեաներն ալ պարտաւոր են զանոնք ձերբակալել։

—Երկուշաբթի գիշեր մաքսատան իշխանութիւնք վերջերս ծանուցուեցաւ ատրճանակի 12,000 փամփուշտ պարունակող քանի մը սնտուկ գրաւեցին, որ աւստրիական չոգենաւէ մը ցամաք հանուած էին։

—Իթթիհատ կուլիւ կը ծանուցանէ Եգիպտոսի նախկին Խեդիվ Իսմայիլ փաշայի այրւոյն Շէրիֆի Հանըմի մահը, որ տեղի ունեցեր է Գահիրէի Գասր էլ Ալի պալատն մէջ։

—Ֆրանսական դեսպան Մ. Քամպոն հինգշաբթի մայրաքաղաքէս Վիէննա ուղեւորեցաւ իր կնոջ հետ։

—Հալէպի պահեստի զօրաց հրամանատար Պահրի փաշա Հիճազի պահեստի զօրաց հրամանատար կարգուեցաւ։

—Ցունաց պատրիարքարանը Բ. Դռնէն արտօնութիւն խնդրեց եկեղեցի մը չինելու համար Մաքրիգիւղի մօտ Դըզթաշը ըսուած տեղը, ուր բիւզանդեան վաղեմի եկեղեցւոյ մը հետքերը գտնուեցան վերջերս։ Նոյն տեղէն հանուած արձանագրութենէ մը կը հասկցուի թէ այդ եկեղեցին Սբ. Յակոբի անուան նուիրուած էր։

—Կիրակի Հայոց բոլոր եկեղեցիներուն մէջ Ամեն. Պատրիարք Հօր մէկ նամակը կարդացուեցաւ, որով ժողովրդեան յորդոր կ'ուղղուի զգուշանալ կարգ մը անձերէ որոնք դրամ կը հաւաքեն առանց ոեւէ իշխանութենէ արտօնեալ ըլլալու։ Կառավարիչներուն նպաստել ուղղուելէ ալ կը խնդրուի իրենց նուէրները պատրիարքարան ղրկել։

—Հինդշաբթի Ֆէրտինանտ իշխանը Սոֆիայէ Մոսքուա ուղեւորեցաւ Զարին թագադրութեան ներկայ ըլլալու համար։

—Թղթատարական եւ հեռագրական վարչութիւնը որոշեց 100,000 դահ.ի ծախքով մասնաւոր տպարան մը հիմնել եւ հոն պատրաստել իր բոլոր պիտոյքը — տետրակ, եւն., եւն.։ Այս որոշումը Բ. Դրան հաղորդուեցաւ։

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

Մայիս 4/16, 1896

Գոնսոլիտէ	23 28
Բումելի երկաթուղի	115 75
Թահվիլաթ է Օսմանիյէ	89

ԴՐԱՄԻՔ, Օսմ. ոսկին 100է

Մէճիտիյէ	108 13	Ռումելի բոլ	90
Մէթալիք	97 30	Նաբուլէօն	87 26
Պէշլիք	103 20	Գրիմէյ	54 5
Ամերիգ	103	Ազգ. ոսկի	110 4
Մահը արծաթ	103	Մահէթ թղթ.	8 57

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ
Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Ա. ԵԱԿՈԲ ՊՕՅԱՃԵԱՆ
Ֆիննանցական եղգուղը, Ամերիգան խան